

tom, ki je glede ogroženosti z lakotami, nalezljivimi boleznimi, ekološkimi katastrofami in ne nazadnje z etničnimi konflikti neprimerljivo manj varen. Vendar pa kategorija tveganosti funkcionira še na drugih ravneh in je, med drugim, paradoksn učinek kompleksnih sistemov varnosti. Kot meni Beck, »bolj ali manj otipljive množične nevarnosti viktimizirajo vse«. ⁴ Ob tem navrzimo še epistemološki aspekt: za konstitucijo in funkcioniranje družbe tveganja ni toliko pomembno, če so mnoge njene nevarnosti dejanske ali ne! Tako dejanske nevarnosti kot tiste, ki jih pretiravajo v medijih, so dejanske zato, ker so kot take množično prepoznane ter temu ustrezno razumljene. Potemtakem tudi pomenijo podlage za dejanske politike ali, denimo, za dejavnosti gibanj v civilni družbi. Vrsta tveganj, ki jih lahko pripišemo nepovratnim motnjam v razmerjih med naravo in kulturo, se zdijo kot nekakšni zunanji izrazi tveganj, ki jih lahko vidimo na strani same družbe. Družba tveganja v nasprotju z razredno družbo pomeni razvitje principa individualizma, drugo vprašanje pa je, ali je individualizem v njej realiziran. Tako filozofi, ki se v obdobju konca humanistične ideologije ukvarjajo z abstraktnimi opredelitvami »konca subjekta«, kot psihologi in psihoanalitiki, ki se srečujejo v svojih praksah s pojavnimi empiričnimi oblikami razbite subjektivnosti, bi gotovo ugovarjali vsaki oceni o tem, da je individualizem pozitivno realiziran. Družba tveganja je družba, v kateri so v vsakdanji ideologiji posebno poudarjene priložnosti za posameznike, da se vzpnejo nad »povprečje«, da torej hitro obogatijo, da postanejo »slavni in znani« ipd., a zato morajo tvegati in slednjič tudi zmagati. Seveda pa je za večino manj ambicioznih prebivalcev še vedno ključno določujoč trg delovne sile, saj se morajo nanj vračati pogosteje kot nekoč, ko je domnevno en poklic zadoščal za celo življenje. Trg delovne sile pa je samo eno od področij, ki jih je prizadelo prestrukturiranje družbe. Učinki prestrukturiranja, s katerimi je skorajda nemogoče sistematično »racionalno« upravljati, segajo predvsem na področje reprodukcije, torej družine, vzgoje in izobraževanja, življenjskih slogov, prostega časa in ne nazadnje politike ter javne komunikacije.

Družbe tveganja pa seveda ne opredeljuje samo atribut tveganja, ki ga je v tej povezavi »izumil« Beck. To, kar imenujemo družba tveganja, je

⁴ Nevarnosti, ki so rezultat razvoja industrijske ekonomske paradigme, obsegajo vse v razponu od ugotovljenih in domnevanih ekoloških nevarnosti do tistih, ki segajo v vsakdanje življenje, kot npr. prometne nesreče, zdravstvena tveganja itn. Seveda pa je gotovo, da je zaznavanje teh nevarnosti pogosto disproportionalno glede na njihovo realno razsežnost. Barry Glassner je v knjigi *Kultura strahu* sistematično obdelal več sto primerov nesorazmernega medijskega napihovanja, napačnega interpretiranja in seveda senzacionalističnega pretiravanja posameznih dogodkov ali tipa dogodkov, ki so sami po sebi izjemni, statistično zanemarljivi ali vsaj redki.